

Wątek 6 – Gospodarka

Lp.	Temat	Planowane osiągnięcia ucznia. Uczeń:	K	P	R	D	
1.	Gospodarka i ekonomia – pochodzenie pojęć	wyjaśnia szczegółowo pojęcie ekonomii		B			
		przedstawia na przykładzie wybrany proces ekonomiczny				C	
		wymienia epokę, w której powstały najwcześniejsze formy gospodarowania	A				
		wymienia działy gospodarki	A				
		opisuje działy gospodarki				C	
		wyjaśnia terminy: zysk, strata, proces ekonomiczny		B			
2.	Wymiana i jej formy w świecie starożytnym	wymienia formy wymiany w świecie starożytnym	A				
		opisuje szczegółowo formy wymiany handlowej w świecie starożytnym				C	
		wyjaśnia, na czym polega wymiana towarowa i typowa wymiana towarowo-pieniężna					D
		określa rolę zaufania w procesie wymiany		C			
		wyjaśnia terminy: gospodarka naturalna, gospodarka towarowa, handel lokalny, dalekosiężny, łańcuszkowy, bezpośredni, szlaki handlowe	A				
3.	Pieniądz i jego formy – od starożytności do dziś	opisuje początki pieniądza	A				
		wyjaśnia konsekwencje pojawienia się pieniądza w obrocie handlowym			C		
		wyjaśnia konieczność wprowadzenia uniwersalnych przeliczników wymiany, uwzględniając w nich rolę kruszców				C	
		wyciąga wnioski z rozwoju pieniądza, wskazując najważniejsze zagrożenia i potencjalne możliwości					D
		wyjaśnia formułę „pieniądza kruszcowego”, monety zdawkowej, „pieniądza jako długu”		B			
		wyjaśnia terminy historyczne: płacidło, moneta, banknot, kwit depozytowy, pieniądz wirtualny	A				
4.	Zmiany w wartości pieniądza w obrocie	wyjaśnia konsekwencje braku, niedomiaru i nadmiaru pieniądza w obrocie handlowym				C	
		wyjaśnia rolę pieniądza w gospodarce, wymienia jego funkcje		C			
		przedstawia procesy związane z podażą pieniądza				D	
		wyjaśnia terminy: inflacja, hiperinflacja, deflacja, podaż, popyt, koniunktura, deprecjacja, dewaluacja, eksport, import, deficyt budżetowy, podatek inflacyjny	A				
5.	Kredyt – krwioobieg gospodarki	opisuje różne formy kredytowania przedsiębiorstw handlowych (i innych) w starożytności, średniowieczu i nowożytności		B			

		wyjaśnia niezbędność kredytu dla funkcjonowania gospodarki rynkowej			C	
		wymienia przykłady kryzysów związanych z kryzysem kredytu (kryzys starożytny w III w. n.e., kryzys średniowieczny w XIV w., Wielki Kryzys z lat 30. XX w., kryzysy współczesne)	A			
		interpretuje, podając przyczyny i skutki, przykłady kryzysów związanych z kryzysem kredytu (kryzys starożytny w III w. n.e., kryzys średniowieczny w XIV w., Wielki Kryzys z lat 30. XX w., kryzysy współczesne)				D
		interpretuje proste umowy kredytowe, zna pojęcie procentu składanego				D
		wyjaśnia terminy: kredyt, kapitał, wierzyciel, dłużnik, lichwa, odsetki, lombard, pożyczka pod zastaw, spółdzielczość kredytowa, Wielki Kryzys, New Deal, indeks Dow Jones	A			
6.	Czy to cnotliwie być bogatym, czyli o dylematach moralnych	wyjaśnia stosunek Kościoła do bogactwa i bogacenia się w średniowieczu, wskazując punkty zwrotne (św. Tomasz z Akwinu, templariusze)			C	
		przedstawia w formie przyczynowo-skutkowej konsekwencje stosunku Kościoła do bogacenia się				D
		podaje przykłady współczesnych interpretacji „moralności bogacenia się” (socjalizm, marksizm, liberalizm, konserwatyzm, nauka społeczna Kościoła)		B		
		samodzielnie ocenia kwestie etycznych konsekwencji bogacenia się, przedstawiając argumentację				D
		wyjaśnia terminy: etyka, godziwy zysk, cena sprawiedliwa, wyzysk, liberalizm, konserwatyzm, uwłaszczenie, upaństwowienie, środki produkcji	A			
7.	Giełda i ubezpieczenia	opisuje instytucje ważne dla rozwoju gospodarki kapitalistycznej (np. bank, giełdę, agencje ubezpieczeniową)			C	
		interpretuje wykresy i proste mechanizmy giełdowe				D
		wyjaśnia terminy: bank, giełda, weksel, transakcja terminowa, akcje, obligacje, spółka akcyjna, bańka giełdowa (spekulacyjna), ubezpieczenie, polisa	A			
8.	Giełdy współcześnie – wirtualna wizyta	potrafi samodzielnie przeprowadzić proste symulacje operacji giełdowych				D
		potrafi samodzielnie wykonać symulacje operacji giełdowych				D
		samodzielnie wyszukuje zestawienia giełdowe		B		
		wyjaśnia terminy: spekulacja, dom maklerski, makler, gra giełdowa, bessa, hossa, bańska giełdowa	A			

9.	Dualizm gospodarczy w Europie w XVI–XVIII w. Narodziny merkantylnizmu	charakteryzuje ponadregionalne więzi gospodarcze w epoce nowożytnej		B		
		wskazuje rolę Rzeczypospolitej w sieci powiązań europejskiej gospodarki nowożytnej			B	
		wymienia najważniejsze polskie szlaki handlowe dawniej (wiślany, czarnomorski) i dziś (bałtycki, europejski, wschodni)	A			
		opisuje mechanizm działania rynku lokalnego			C	
		wyjaśnia rolę kooperacji w rynku lokalnym				D
		wyjaśnia terminy: hanza, dualizm gospodarczy Europy, pańszczyzna, płodozmian, folwark, cech, manufaktura, merkantylnizm, kolonializm	A			
10.	Źródła potęgi gospodarczej Europy w XVI–XVIII w.	wyjaśnia genezę gospodarki kapitalistycznej w Europie		C		
		ocenia rolę, jaką odegrał kapitalizm w zapewnieniu Europie pierwszeństwa w nowożytnym świecie			D	
		konfrontuje opinie na temat początków kapitalizmu i wyciąga z nich wnioski				D
		wymienia wynalazki, które przyczyniły się do dominacji gospodarczej Europy (handel morski, manufaktura, fabryka, mechanizacja, rewolucja przemysłowa)	A			
11.	Rewolucja przemysłowa i XIX-wieczny kapitalizm	charakteryzuje gospodarkę kapitalistyczną w XIX w.		B		
		wyjaśnia zasadę działania kumulacji kapitału w przemyśle				C
		przedstawia początki rewolucji przemysłowej		B		
		omawia współpracę sektora bankowego i fabrycznego		B		
		wyjaśnia terminy: rewolucja przemysłowa, koncentracja kapitału, koncern, oligopol, wartość dodana	A			
12.	Społeczne skutki XIX-wiecznego kapitalizmu	opisuje miasto przemysłowe		B		
		wyjaśnia społeczne i ekonomiczne znaczenie kwestii robotniczej			C	
		przedstawia istniejące do dziś społeczne skutki industrializacji				D
		wyjaśnia terminy: urbanizacja, industrializacja (uprzemysłowienie), mieszkanie zakładowe, wynagrodzenie akordowe, czas pracy, związki zawodowe, ruch robotniczy, klasa społeczna, proletariatus, burżuazja	A			
13.	Wielcy teoretycy kapitalizmu wolnokonkurencyjnego	charakteryzuje poglądy entuzjastów kapitalizmu			C	
		ocenia samodzielnie poglądy entuzjastów kapitalizmu, sięgając do przemysłanych argumentów (uwaga – oceniamy sposób argumentacji oceny, a nie samą ocenę!)				D
		referuje teorię liberalizmu klasycznego (A. Smith)		B		
		wyjaśnia teorię liberalizmu nowoczesnego		B		
		potrafi wskazać główne zasady neoliberalizmu i libertarianizmu			B	

		wyjaśnia terminy: leseferyzm, „niewidzialna ręka wolnego rynku”, przedsiębiorczość, wolny rynek, gospodarka wolnorynkowa, gospodarka planowa (centralnie sterowana), pułapka maltuzjańska, liberalizm, neoliberalizm, libertarianizm	A				
14.	Krytyka kapitalizmu – od luddystów do marksistów	przedstawia krytyczne opinie na temat gospodarki kapitalistycznej w XIX w.			B		
		wyjaśnia główne założenia marksowskiej teorii ekonomicznej			C		
		używa argumentów za systemem kapitalistycznym lub przeciw niemu, odpowiednio je uzasadnia (uwaga – oceniamy sposób argumentacji oceny, a nie samą ocenę!)				D	
		rozdziela teorie socjalistyczne, marksistowskie, reformistyczne i anarchistyczne	B				
		krótko charakteryzuje teorie socjalistyczne, marksistowskie, reformistyczne i anarchistyczne		B			
		wyjaśnia terminy: czartyzm, luddyzm, komunizm, marksizm, socjalizm utopijny, socjalizm naukowy, walka klas, anarchizm, anarchokomunizm	A				
15.	„Kapitalizm z ludzką twarzą” – czy to w ogóle możliwe? – nauka społeczna Kościoła i neoliberalowie	przedstawia krytyczne opinie na temat gospodarki kapitalistycznej w XIX w. (jak w temacie wyżej, ale w kontekście „kapitalizmu z ludzką twarzą”)			B		
		charakteryzuje poglądy neoliberalne i społecznej nauki Kościoła		B			
16.	Ekonomiczne konsekwencje realnego socjalizmu	charakteryzuje gospodarkę realnego socjalizmu i jej konsekwencje			B		
		ocenia samodzielnie skutki ekonomiczne realnego socjalizmu				D	
		wyjaśnia związki między polityką, propagandą a gospodarką		B			
		wyjaśnia terminy: gospodarka planowa, centralne sterowanie gospodarką	A				
17.	O państwie opiekuńczym	wyjaśnia, czym jest państwo opiekuńcze, i opisuje jego genezę			C		
		opisuje kilka odmiennych przykładów współczesnych państw opiekuńczych		B			
		wyjaśnia zasady działania państwa opiekuńczego na podstawie przykładów Szwecji, Francji i Niemiec	A				
		wyjaśnia terminy: państwo opiekuńcze, interwencjonizm państwowy, keynesizm, redystrybucja, subsydiarność	A				

18.	Czy państwo opiekuńcze jest sprawiedliwe?	przedstawia argumenty w sporze o efektywność i sprawiedliwość państwa opiekuńczego			C	
		zajmuje samodzielne stanowisko oparte na argumentach etycznych i ekonomicznych				D
19.	Ponowoczesna gospodarka globalna	omawia i ocenia skutki globalizacji w światowej gospodarce			C	
		wyjaśnia, dlaczego współczesna gospodarka nazywana jest ponowoczesną			C	
		wyjaśnia terminy: globalizm, alterglobalizm, ponowoczesność, azjatyckie tygrysy, laogai	A			

Powyższy system oceniania został oparty na zasadach pomiaru dydaktycznego. Do typowych poziomów wymagań można odpowiednio przyporządkować oceny. Poziom K (konieczny) to wymagania na ocenę dopuszczającą. Podstawowy (P) – ocena dostateczna. Rozszerzony (R) – ocena dobra. Poziom dopełniający (D) odpowiada ocenie bardzo dobrej. Poziom wykraczający (W) nie został ujęty w kryteriach szczegółowych, odpowiadając ocenie celującej, stosuje się do niego zasady ogólne, podane w tabeli wyżej.

W systemie zastosowano dodatkowy kod, by pokazać w jednej tabeli nie tylko poziom wymagań (K – konieczny, P – podstawowy, R – rozszerzony, D – dopełniający), lecz także kategorie taksonomiczne wymagań. W poniższym planie kategorie taksonomiczne oznaczono literami: A, B, C lub D (A – zapamiętywanie wiadomości i przedstawianie ich w formie ustnej lub pisemnej; B – rozumienie informacji, streszczanie ich, syntetyzowanie na najprostszym poziomie; C – stosowanie wiadomości w sytuacjach typowych, nieodbiegających od okoliczności, w jakich umiejętność była ćwiczona; D – zastosowanie wiadomości w sytuacjach problemowych, uruchamiających złożone procesy umysłowe). Pokazuje to dodatkowo poziom trudności wymagania i ułatwia potencjalną ocenę opisową.

Ponieważ każdy nauczyciel będzie stosował własne metody (zarówno nauczania, jak i sprawdzania wiadomości), użyte w tekście pojęcia: omówienie, przedstawienie i charakteryzowanie, mogą być interpretowane zarówno jako formy ustne i pisemne (krótsza bądź dłuższa wypowiedź pisemna), jak i jako forma wypowiedzi emocjonalnej (techniki dramowe).

Wybór pozostawiamy nauczycielowi.

Drukiem tłustym wyróżniono elementy mające swoje bezpośrednie źródło w podstawie programowej. Pozostałe cele są do nich komentarzem autorskim.